

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ТА "РИМСЬКИЙ КЛУБ"

В статті розкривається транскультурний характер не політичної, не формальної організації "Римський клуб", яка втілює в життя ідеї "нового гуманізму" Ауреліо Печчеї. Реконструйовано теоретико-практичні кроки А. Печчеї щодо перетворення "нового гуманізму" на організаційно спрямовану "революцію гуманізму", яка націлена на врегулювання життя людської спільноти.

Об'єктивні закони і динаміка суспільного розвитку геополітичних процесів такі, що виникнення прогресивних ідей, постанов актуальних проблем, формування нових наукових концепцій та пошуки шляхів і засобів координації соціально-економічних колізій на всіх рівнях не припиняються ніколи. Друга половина ХХ ст., коли згадані явища і фактори набули неабиякої яскравості і загостреності, є переконливим тому підтвердженням. Так, світ зіткнувся з якісно новими проблемами, відмітною рисою яких став їхній глобальний характер. Загострення глобальних проблем по-новому поставило багато питань міжнародної політики, змусило переглянути функції та цілі науки в сучасному світі, спричинило глибоку переоцінку цінностей.

Наразі прагнемо розглянути базові футурологічні ідеї, напрацьовані "Римським клубом", оскільки ця організація ставила, насамперед, за мету привернути увагу громадськості до наріжних глобальних проблем сучасності.

Однак варто наголосити, що у вітчизняній філософії та культурології діяльність "Римського клубу", фактично, не осмислювалася на рівні ґрунтовних наукових розвідок. І серед напрацювань попередніх років можна згадати хіба що монографію "Моделі світу" та образ людини (Критичний аналіз ідей Римського клубу)" російського дослідника В. Лейбіна [1].

Шукачем "глобальної істини", організатором і президентом "Римського клубу" був відомий італійський громадський діяч Ауреліо Печчеї (1908-1984). Яскрава особистість і визнаний спеціаліст у галузі управління промисловістю, він обіймав ключові посади в західноєвропейських приватно промислових компаніях, а в минулому, як колишній учасник італійського Опору, пройшовши через фашистські катівні, зробив величезний внесок у гуманістичне, моральне та економічне відродження повоєнної Італії. Талановитий організатор, природжений менеджер, він з власної ініціативи відходить від справ, щоб із захопленням заглибитися у цілковито нову, незвичну для нього справу, яку потім назвуть "глобальною проблематикою". А. Печчеї згадує: "Мандруючи планетою, я бачив, як люди усього світу б'ються – і далеко не завжди успішно – над розв'язанням багатьох складних проблем, і я все більше і більше переконувався, що ці проблеми обіцяють стати в майбутньому ще складнішими для людства... Я відчував, що не зможу бути чесним перед самим собою, якщо принаймні не спробую так чи інакше попередити людей, що всі їхні теперішні зусилля недостатні і що необхідно робити щось ще, вживати якихось заходів, докорінно відмінних від тих, що проводяться зараз" [2: 60].

Будучи мислителем з широким світоглядом і менеджером-практиком, Печчеї не тільки бачив і усвідомлював, але і вмів узагальнювати факти, тому вирішив діяти. "Що особисто я можу зробити, щоб викоринити соціальну кривду?" У мандрівках і міркуваннях народилася ідея організації Римського клубу. Як відзначає А. Печчеї, початкова мета "Римського клубу" полягала у приверненні уваги світової громадськості до "ускладнень людства", які мають довгостроковий характер і продовжують поглиблюватися. Те, що сьогодні називається проблематикою "Римського клубу", автор характеризує сукупністю взаємозалежних і взаємообумовлених психологічних, соціальних, економічних, технічних і політичних проблем, до яких відносяться: безконтрольне розростання людства і розшарування суспільства, соціальна несправедливість і голод, безробіття, інфляція, енергетична криза, нестача ресурсів, диспропорції у міжнародній торгівлі та фінансах, неписьменність і анахронізми в освіті, деградація зовнішнього середовища, девальвація моральних цінностей, втрата віри, а що найгірше – відсутність розуміння цих проблем і їхніх взаємозв'язків.

Неабиякий талант організатора разом із солідним управлінським досвідом дозволили йому не просто створити "Римський клуб", але вдихнути в нього життя, що набагато важливіше, вберегти від сумної долі багатьох нежиттєздатних організацій, зробити його виразником реальних змін, які відбуваються у світі і в розумах широких прошарків інтелігенції. Завдяки цьому ім'я італійця Ауреліо Печчеї ось уже майже п'ятдесят років пов'язується з цим наростаючим у світі "глобальним рухом".

Як вважає А. Печчеї, "теперішня глобальна криза є прямим наслідком нездатності людини піднятися до рівня, що відповідає її новій могутній ролі у світі, усвідомити свої нові обов'язки і відповідальність в ньому" [2: 73]. Всеохоплюючу епохальну кризу, яка пронизує буквально всі сфери життя, "Римський клуб" назвав "ускладненнями" людства: "Проблема в самій людині, а не поза нею, тому і можливе її розв'язання пов'язане з людиною" [2: 73]. Пізніше Печчеї зізнався, що чим глибше він усвідомлював усі ці небезпеки, які загрожували людству, тим більше переконувався в необхідності терміново починати якісь рішучі заходи, поки ще не стало занадто пізно. Тому він вирішив створити невеличке коло однодумців, з "якими можна було б разом сформулювати ці світові проблеми і запропонувати нові підходи до їх вивчення та розв'язання" [2: 121].

У квітні 1968 року близько тридцяти вчених – природничиків, математиків, соціологів, економістів, спеціалістів в галузі планування – одержали запрошення приїхати до Риму. У перебігу дискусій, що продовжувалися два дні, народилася ідея створити міжнародну громадську організацію "Римський клуб", яка б опікувалася довгостроковими і загальносвітовими проблемами, що дедалі більше загострюються, у всій їхній цілісності. Частина присутніх і стала першими членами клубу.

За невеликий термін сформувалася структура організації. Було вирішено, що "Римський клуб" повинен залишатися нечисленним, не більше 100 членів, існувати на власний, нехай навіть дуже малий бюджет, бути транскультурною, по-справжньому неформальною і не політичною організацією. З певною мірою гумору, а головне, з глибоким усвідомленням складності завдань, Печчеї говорив: "Мої думки про наше змішане співтовариство добре виражає оголошення, яке я випадково побачив якось в Іспанії над входом до будинку для божевільних: "Не кожен тут належить до них, не всі, що належать до них, тут" [2: 139].

"Римський клуб" був задуманий як товариство, орієнтоване на конкретні дії, а не на дискусії заради дискусій. Відповідно до наміченої програми дій перед ним були поставлені дві основні мети, котрі він мав поступово здійснювати. Перша мета – усіляко сприяти тому, щоб людство як найясніше і глибше усвідомило труднощі, що постали перед ним. Друга – використовувати всі доступні знання, щоб стимулювати встановлення нових взаємовідношень, політичних курсів та інститутів, які б сприяли виправленню теперішньої ситуації в світі. Передусім, члени організації здійснили велику кількість дослідницьких поїздок з метою краще дізнатися як живуть, про що думають і чим "дихають" люди в різних куточках землі. На жаль, їм довелося констатувати, що глобальні проблеми, до яких "Римський клуб" намагався привернути широку увагу, не знаходять у світі належного відгуку і підтримки. Печчеї розповідав: "Склалося враження, що глобальні проблеми, до яких ми намагалися привернути загальну увагу, стосувалися зовсім не нашої, а якоїсь іншої, далекої планети... Стало цілком ясно, що привернути увагу людей до таких на перший погляд далеких від їхньої повсякденності проблем можна, лише радикально змінивши методи і засоби спілкування" [3: 127-128]. Тому потрібно було, щоб заява "Римського клубу" викликала бажаний ефект, презентувати її в якійсь новій, незвичній, образній формі. "Це мало б нагадувати лікування шоком, – писав пізніше А. Печчеї. – Адже доти, доки люди з різними рівнями освіти не зможуть побачити дійсність такою, якою вона є, а не такою, якою вона була або якою вони хотіли б її бачити, їм так і не досягнути змісту світової проблематики" [2: 129].

На особливий інтерес заслуговує аналіз робіт "Римського клубу". У 1972 році у Массачусетському технологічному інституті – одному з найстаріших і найвідоміших навчальних закладів США – під керівництвом спеціаліста в галузі системної динаміки Денніса Медоуза була підготовлена перша доповідь для "Римського клубу" – "Межі зростання". Медоуз використовував у своєму дослідженні економіко-математичні моделі Джея Форрестера, професора прикладної математики цього ж інституту. Моделі давали грубу імітацію загальносвітового розвитку за допомогою декількох глобальних категорій та у їх взаємозв'язку – населення, капіталовкладення, використання невідновлюваних ресурсів, забруднення середовища, продовольчі виробництва. Результати дослідження давали найпохмуріші прогнози на майбутнє: через сімдесят п'ять років, свідчила доповідь, сировинні ресурси будуть вичерпані, а брак продовольства стане катастрофічним, якщо економічний розвиток не буде зведено до простого відтворення, а приріст населення Землі не буде поставлений під жорсткий контроль. Висновки доповіді одержали назву концепції "нульового росту".

Доповідь викликала бурхливу реакцію, і про неї заговорив весь світ. Супротивники "Меж росту" звинуватили "Римський клуб" у технологічному песимізмі, неомальтузіанстві, неврахуванні потенціалів НТП, переоцінці забруднення навколишнього середовища промисловістю, низьких запасах сировини. На їхню думку, припинення економічного росту для країн, які розвиваються, призведе до консервації їхньої відсталості. Автори доповіді і їхні однодумці, охоче визнавши спірність і недосконалість "Меж росту", заявили, що доповідь досягла своєї мети – виховної й застережної. "Шокова терапія" доповіді повинна була пробудити свідомість людей, розвінчати міф про невпинне зростання споживання, закликати політичних і економічних лідерів до соціальної відповідальності.

Криза 1974-1975 років, що потрясла усі сфери діяльності світового суспільства, красномовно засвідчила, що прогнози "Римського клубу" – не така вже й дурниця. Доповідь змусила спеціалістів

зайнятись підрахунками та спрощуваннями, в процесі яких з'ясувався істинний стан справ, що серйозно похитнуло популярні теорії економічного росту, концепції "постіндустріального" і "інформаційного" суспільства, які малюють майбутнє людства в рожевих тонах. Доповідь "Межі зростання" підняла глибинні питання і стала фактично першим значним дослідженням, присвяченим світовій проблематиці.

Друга доповідь "Римському клубу" (1974) була підготовлена американським математиком Михайлом Мессаровичем і німецьким механіком Едуардом Пестелем. Назва книги "Людство на роздоріжжі" досить чітко характеризує стан всього людства в середині 1970-х років – "що робити: або дійсно створювати глобальне суспільство, засноване на солідарності і справедливості, розмаїтості і єдності, взаємозалежності й спіранні на власні сили, або спинитися перед обличчям розпаду людської системи, що супроводжуватиметься спочатку регіональними, а потім і глобальними катастрофами?" [2: 174]. Все це знайшло відбиток у висновках доповіді. Готуючи другу доповідь, дослідники спробували усунути хиби роботи Медоуза, застосувавши диференційований підхід стосовно дослідження різноманітних регіонів світу. Крім необхідності чисто фізичних обмежень виробничої діяльності людини, була звернена увага і на протиріччя сучасної системи міжнародних економічних відносин. Доповідь визнає, що стихійний розвиток економіки є нерациональним і потребує планового управління на глобальному рівні. Концепція "нульового росту" поступається місцем концепції "органічного росту", що розглядає світ як живий організм, де кожна країна, кожний регіон відіграє свою особливу роль у взаємозалежному світовому співтоваристві. Щоправда, доповідь не запропонувала програмних рішень і засобів переходу до "органічного росту", тільки показала, що перед лицем глобальних проблем потрібно діяти свідомо і негайно.

Головне достоїнство третьої доповіді "Римського клубу" "Перебудова міжнародного порядку" (1977) – її актуальність. Вже багато років світовий економічний порядок втрачає свою колишню стійкість і стабільність, за безуспішних спроб розвинених країн змінити становище на краще і вимог країн, що розвиваються, повністю переглянути необхідні правила міжнародних відносин. У зв'язку з цим Генеральна Асамблея ООН прийняла в 1974 році "Декларацію про встановлення нового міжнародного економічного порядку" і "Програму дій", з приводу якої думки різко розділилися. "Римський клуб" прийняв рішення розробити аналогічний проект, який мав бути, "з одного боку, достатньо всеохоплюючим, а з іншого, – цілком реалістичним і здійсненим у теперішніх умовах" [2: 185].

Керівник розробки цієї доповіді відомий нідерландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, насамперед, звернувся до соціальних аспектів глобальних проблем. Для нового економічного порядку потрібні фундаментальні зміни в політичному, соціальному і духовному житті суспільства. Проект передбачав розроблення рекомендацій і принципів поведінки для тих, хто приймає рішення, пропозиції про створення нових і реорганізацію існуючих установ. Усі ці заходи мали бути орієнтовані на забезпечення умов для більш збалансованої, стійкої еволюції людської системи. Відправним пунктом аналізу міжнародних відносин послужило положення, згідно з яким головна мета світового співтовариства полягає на даний час, за словами Я. Тінбергена, у забезпеченні "гідного життя" і помірного добробуту усім громадянам світу" [2: 188]. Передусім, треба змінити взаємини з країнами, що розвиваються: їм варто надати необхідні умови для ефективного економічного розвитку. З цією метою автори проекту пропонують провести міжнародну валютну реформу, упорядкувати торгівлю, прийняти дієві заходи щодо збільшення виробництва продовольства, зробити більш повноправною участь країн, які розвиваються, у міжнародній системі поділу праці. Період, прогнозований в проекті, охоплює найближчі 40 років. За цей час різниця в прибутках між багатими і бідними має бути скорочена з 13:1 до 3:1, реальніша альтернатива – скоротити цю диспропорцію хоча б до 6:1. Одна з основних ідей доповіді – принцип "взаємозалежності". Міжнародний порядок потрібно перебудувати так, щоб цілі та інтереси всіх країн були єдиними. "Хочуть люди того чи ні – їм доведеться жити в умовах глобальної взаємозалежності" [2: 191].

Далі після вищезазначених доповідей пішли праці "Цілі людства" Е. Ласла; "За межами століття марнотратства" під керівництвом Д. Габора та У. Коломбо; "Немає меж навчання" М. Малиці, Дж. Боткіна та М. Ельманджари; "Мікроелектроніка і суспільство" А. Шаффа та Г. Фрідрікса; "Путівники в майбутнє" під керівництвом Б. Гаврилишина тощо. І в кожній з них автори піднімали ту або іншу глобальну проблему, пропонували можливі шляхи її розв'язання і закликали уряди та світову громадськість прислухатися до голосу розуму і наукових рекомендацій. Реалізуючи свої основні цілі, "Римський клуб" опублікував за час своєї діяльності вісімнадцять доповідей.

У контексті нашого дослідження особливий інтерес являє книга А. Печчеї "Людські якості", в якій цілий розділ присвячено "людській революції", тобто революційному гуманізму або "новому гуманізму" як називає його Печчеї.

Аналіз сучасних труднощів розвитку світового співтовариства приводить А. Печчеї до переконання, що розв'язання проблем, які стоять перед людством, повинні сприяти головним чином зміні в сфері людських якостей. Він називає їх "новим гуманізмом", що "спроможний забезпечити в людині таку

трансформацію, підняти її якості і можливості до рівня, адекватного її новій зрослій відповідальності в цьому світі" [2: 181]. Новий гуманізм "повинен бути співзвучним не тільки новій владі людини в навколишній реальності, але і бути достатньо сильним і виявляти таку спроможність до самовідновлення, щоб бути в змозі регулювати процеси й управляти іншими революціями – промисловою, науковою, технологічною і соціально-політичною, – які повинні здійснюватися через нього" [2: 181]. Головною метою "революції гуманізму", на думку А. Печчеї, повинна стати соціальна справедливість, прагнення до більш справедливого і рівноправного суспільства. Говорячи про проблему свободи особи, він відзначає, що в умовах зростання насильства цю свободу потрібно обмежувати відповідно до інтересів суспільства загалом, підпорядкувати ідеї справедливості, якій варто віддавати пріоритет перед нічим не обмеженою свободою індивіда.

Розглядаючи людський розвиток, трансформацію людських цінностей як основні умови і засоби розв'язання глобальних проблем, А. Печчеї підкреслює, що відповідно до цього має змінюватися зміст такого звичного поняття, як "задоволення людських потреб". Головною метою тут повинна стати самореалізація людської особистості, і через це основний акцент переміщується з "того, що людина хоче мати і як вона може цього досягти, на те, що вона являє собою і чим може стати" [2: 182]; "Для мене найбільший інтерес мають три аспекти, які, на мій погляд, характеризують цей новий гуманізм: почуття глобальності, любов до справедливості і нетерпимість до насильства. Душа гуманізму – у цілісному баченні людиною всієї своєї кінечності і життя – у всій його безперервності. Адже саме в людині містяться джерела всіх наших проблем, на ній зосереджені всі наші прагнення і сподівання, у ній всі начала і всі кінці, і в ній же підґрунтя наших надій. І якщо ми хочемо відчутти глобальність всього суцього на світі, то в центрі цього повинна стати цілісна людська особистість і її можливості" [2: 183-184].

На думку А. Печчеї, гуманістична концепція життя на теперішній, вищій стадії еволюції людини вимагає від неї, щоб вона перестала нарешті "заглядати в майбутнє", а почала "створювати" його. Вона повинна дивитися якомога далі вперед, і в своїх діях приділяти однакову увагу як теперішнім, так і віддаленим в часі їх наслідкам, включаючи весь той період, протягом якого ці наслідки можуть виявлятися. Тому вона зобов'язана все зважити і вирішити, яким би вона хотіла бачити це майбутнє, і відповідно до цього регулювати свою діяльність: "Я цілком усвідомлюю те, як важко нам, при всіх розбіжностях наших культур, сприймати цю концепцію глобальності, – концепцію, яка зв'язує воедино особистість, людство і всі взаємодіючі елементи та чинники світової системи, яка об'єднує теперішнє і майбутнє, а також пов'язує дії та їхні кінцеві результати" [2: 185-186]. Щоб бути людьми в широкому значенні цього слова, треба розвинути таке розуміння глобальності всіх подій і явищ, яке б відбивало суть і основу усього Всесвіту.

Небачений науково-технічний прогрес дав людству небувалі можливості в перетворенні навколишнього світу. Але людство, як уже підкреслювалося, не в змозі передбачити у всій повноті довгострокові наслідки своєї перетворюючої діяльності. Внаслідок розвитку технологій та постійного ускладнення характеру цивілізації, її еволюція від індустріальної до постіндустріальної дедалі збільшує розривність між природою і людиною. Більше того, самій людині стає все сутужніше пристосовуватися до технізованого і штучного світу, логіка й мова якого все менше нагадують колишні людські традиції.

Згідно з новим гуманізмом А. Печчеї одна з найважливіших передумов самого існування майбутнього – усунення загрози ядерного знищення. Це необхідна, але не єдина умова. Своє покликання А. Печчеї вбачав у формуванні принципово нової гуманістичної свідомості. Саме тому його називають "людиною сучасного ренесансу". Він вважав за важливе очистити традиційні цінності від ідеології насильства. Людство повинно усвідомити істинні наслідки війни, як і будь-яких інших проявів насильства. Їх варто розглядати як таку саму патологію, якою сьогодні виглядає рабство або канібалізм.

Науково-творчий доробок Ауреліо Печчеї залишив людству і правдиву картину сучасних проблем, і прогнози на майбутнє, і ґрунтовні розробки шляхів подолання кризових явищ та розбудови нової гуманістичної моделі земної цивілізації. Газетні статті, що сповіщали про смерть А. Печчеї у березні 1984 року, вийшли під заголовками: "Печчеї – зодчий майбутнього", "Помер менеджер, що просив у науки ліпшого світу". Про нього говорилося: "один з найдостойніших людей нашого часу", "людина, що присвятила себе порятунку людства", "один із небагатьох, кому вдалось переконати людей звернути увагу на головне" [3: 7]. Завдання прогресивної науки не дати загубитися в царстві архівів сміливим гуманістичним ідеям А. Печчеї, актуальність яких важко переоцінити. Навіть після його смерті започатковані ним справи та "Римський клуб" активно працюють. Стимулюючи наукові дослідження, "Римський клуб" завжди намагався вносити або підтримувати конкретні ініціативи, беручи участь, наприклад, в діяльності Міжнародного інституту прикладного системного аналізу у Відні, Міжнародного фонду фахового навчання, Ініціативи міжнародного партнерства; він зробив свій внесок в "операцію Кахель" щодо боротьби з опустелюванням територій та ін.

У 1991 році з'являється "Перша глобальна революція" – доповідь ради "Римського клубу", свого роду звіт за більш ніж двадцятилітню діяльність з аналізом сучасної глобальної ситуації, прогнозом і пропозиціями на майбутнє. Доповідь підготовлена членами ради клубу А. Кінгом і Б. Шнайдером. У цій

доповіді відзначалося, що на порозі XXI ст. людство охоплене фатальним почуттям непевності і знаходиться на ранніх стадіях стихійного формування нового типу світового суспільства. Зміни, що відбулися за 20 років, красномовно говорять про це: демографічний вибух на Півдні, поглиблення руйнації навколишнього середовища і зміна клімату, пошуки енергоресурсів, крах комуністичних режимів, війна в Перській затоці, процес роззброювання тощо. Світова економічна нерівність, крайня бідність і надмірне багатство несуть різного роду напруженість і конфлікти. Це і є ознаки першої глобальної революції, вони ілюструють ту непевність, на яку приречене майбутнє перенаселення планети. Глобальна революція формується під впливом геостратегічних потрясінь, соціальних, технологічних, культурних і етичних чинників.

Автори доповіді піднімають і розглядають глобальні питання: незбалансованість економічного зростання; взаємозалежність націй, пробудження національних меншин і націоналізму; демографічний вибух і подальша урбанізація; забруднення навколишнього середовища, глобальне потепління й енергетична криза; зростання активності людини і, як наслідок, зростання попиту на сировину й енергоресурси; дефіцит продовольства і збереження його світових запасів; межі демократії, криза політичних партій і нездатність сучасних інститутів влади управляти світом; втрата ідеологічних цінностей і вакуум, що запанував після розвалу комуністичної системи і фіаско "американської мрії". Вперше в історії людство зіткнулося з такими грізними небезпеками, взаємозалежними і взаємодіючими між собою. "Римський клуб" вважає, що це глобальний виклик, і відповідь на нього теж повинна бути глобальною. Один із шляхів виходу з кризи автори бачать у переході до концепції стабільного розвитку, що "дозволить створити суспільство, засноване на довгостроковому прогнозуванні наслідків його діяльності, що уникатиме несумісних і не виправданих цілей і підтримуватиме соціальну справедливість. Як вважають автори, концепція утопічна, але до неї варто прагнути" [3: 84].

Доповідь виокремлює три питання, що безумовно потребують негайних дій: 1) конверсія як результат продуманої державної політики; 2) охорона навколишнього середовища, де головне завдання майбутнього – не допустити незворотних наслідків забруднення; 3) проблема розвитку, бідності і нерівності – є основний чинник першої глобальної революції. Тут потрібен докорінний перегляд взаємовідносин Півночі і Півдня, встановлення справедливого економічного партнерства. Вся доповідь є опосередкованим, але переконливим у своїй обґрунтованості заклик до солідарності в усьому світі: "Виявивши, що ми живемо на порозі першої глобальної революції на одній маленькій планеті, ми шукаємо шляху для виживання і стійкого зростання. Одна надія – це спільні дії, освітлені загальним розумінням небезпек" [3: 319]. Хіба люди XIX ст. могли передбачити, яким виявиться XX ст.? Соціальне життя залежить від безлічі чинників. Тому в долі людства можливі найрізноманітніші несподіванки аж до принципового зміщення уявлень про сенс існування людства. Отже, не варто безоглядно довіряти абсолютно безхмарним сценаріям. Справжня людина відчуває, в якому небезпечному світі ми живемо, бо маємо досвід, що таке війна й економічна криза, що може вчинити деспотична влада начебто з шляхетними намірами.

"Римський клуб" довів, як важливо, щоб досягнення людського розуму і духу допомогли людству вже зараз вибрати найменш небезпечний магістральний шлях розвитку в майбутню цивілізацію. Філософи цілком правомірно говорять про "гуманістичну революцію", покликану співвіднести соціальний розвиток суспільства з особистими запитамі людини, її інтересами. У свідомості мислителів все міцніше закорінюється гуманна думка, що найбільш стійким і перспективним може виявитися лише такий лад, який буде співвідноситися з мірками самої людини, її потребами та інтересами. Ніякий інший розвиток – науковий, технічний або економічний – не дасть задовільних результатів, якщо він не буде підкріплений гуманістичною революцією, зміною свідомості та шкали цінностей. Ніяких змін не варто домагатися силою, вони повинні відбуватися одночасно в економічній, політичній і культурній сферах. "Людина може захистити себе від наслідків своєї безумності, – пише Е. Фромм, – лише створивши здорове суспільство, яке відповідає його потребам, що коріняться в самих умовах його існування" [4: 451].

Отже, теоретики "нового гуманізму" визначають і головні ознаки такого гуманізованого суспільства: насамперед, людина повинна ставитися до іншої людини з любов'ю – це буде суспільство, що ґрунтується на принципах братерства і солідарності, а не на кривих або теренових зв'язках (тобто заснованих на усвідомленні територіальної спільності); суспільство, що дасть людині можливість панування над природою через творчість, покращення, а не руйнацію; суспільство, в якому кожен буде мати почуття індивідуальності і відчувати себе відповідальною особистістю. Нарешті, це буде суспільство, в якому система орієнтацій і захоплень людини не буде обтяжена перекручуваннями реальності і поклонінням ідолам.

Безперечно, філософи бачать і реальні протиріччя, що можуть виявитися в процесі історичного розвитку. Є і небезпека утопізму, коли всі мріють про ідеальне суспільство і не бачать як насправді народжуються соціальні інститути, ворожі людині. Це особливо важливо усвідомлювати, говорячи про долю України. Адже, ми знаходимося зараз на історичному роздоріжжі. У нас є можливість прилучитися

до світової цивілізації, будувати постіндустріальне суспільство, але здійснити це без величезної роботи саме в напрямку перебудови свідомості українського загалу надзвичайно проблематично.

Відтак, можна констатувати, що А. Печчеї та заснована ним громадська організація "Римський клуб" своєю діяльністю довели життєздатність гуманістичних ідей в умовах глобалізації усіх сфер існування людства в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Лейбин В. М. "Модели мира" и образ человека (Критический анализ идей Римского клуба) / В. М. Лейбин. – М. : Политиздат, 1982. – 255 с.
2. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи. – М. : Прогресс, 1985. – 312 с.
3. Кинч А., Шнайдер Б. Первая глобальная революция. Доклад Римского клуба / А. Кинч, Б. Шнайдер. – М. : Прогресс, 1991. – 340 с.
4. Фромм Э. Мужчина и женщина / Э. Фромм. – М. : АСТ-ЛТД, 1998. – 558 с.

Матеріал надійшов до редакції 01.04. 2011 р.

Сабадаш Ю. С. Глобальные проблемы современности и "Римский клуб".

В статье раскрывается транскультурный характер неполитической, неформальной организации "Римский клуб", которая воплощает в жизнь идеи "нового гуманизма" Аурелио Печчеи. Реконструированы теоретико-практические шаги А. Печчеи относительно "нового гуманизма" на организационно-направленную "революцию гуманизма", которая нацелена на урегулирование жизни человеческого сообщества.

Subadash U. S. Global Modern Problems and "The Roman Club".

The article covers the transcultural character of non-political, non-informal organization "The Roman Club", which embodies the ideas of the "new humanism" by Aurelio Peccei. Theoretical and practical steps by A. Peccei regarding the "new humanism" to the organizationally oriented "humanism revolution" aimed at human's society life settlement are reconstructed.